

УДК 378:614.2

Юсеф Ю. В.

**ВИКОРИСТАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИХ ТРЕНІНГІВ
У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОМУНІКАТИВНОЇ
КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ**

Підвищення вимог до рівня комунікативної культури майбутніх лікарів зумовлені особливим характером його діяльності у сфері спілкування „людина-людина”. Саме тому, у сучасній медицині в рамках сформованої моделі активної співпраці має спостерігатися конструктивний діалог між лікарем та пацієнтом, що передбачає діалогічну рівність під час комунікації, орієнтацію на взаєморозуміння, позитивну інтерпретацію точок зору з партнером та очікування зворотнього зв'язку, який би мав відношення до позитивного налаштування діалогової взаємодії. Володіння комунікативними вміннями у майбутніх лікарів передбачає, передбачає, перш, за все, гуманітаризацію сучасної освіти в соціокультурним умовах сьогодення.

На переконання О. Уваркіної, під час засвоєння предметів гуманітарного циклу у майбутніх лікарів саме й формується комунікативна культура. Зокрема, самі майбутні лікарі й стають суб'єктами комунікативного процесу, виступаючи вже як повноцінні та рівноправні партнери по спілкуванню [8, с. 3]. Отже, ґрунтовне вивчення та осмислення гуманітарних наук в умовах вищого медичного закладу можуть сприяти майбутнім лікарям уникнути деструктивної діалогової взаємодії, досягнути взаєморозуміння з пацієнтами та колегами під час професійно-орієнтованої діяльності.

Як підтвердили результати нашого дослідження, найефективнішим підвищенням рівня комунікативної культури у майбутніх лікарів в умовах вищого медичного закладу є тренінгові заняття.

На нашу думку, саме професійно-орієнтовані тренінги з розвитку комунікативної культури лікарів – це насамперед навчання, що спирається на попередній комунікативний досвід, маючи при цьому можливість відразу використовувати на практиці отриманні знання.

Як вважає К. Рудестам, тренінг з розвитку комунікативної культури подібний до самого життя в мініатюрі. Описати тренінг словами людини, яка не відчула його на власному досвіді, так само складно, як висловити внутрішні переживання, як підібрати прості, ясні, зрозумілі слова та формулювання. Краще пройти через тренінг з розвитку комунікативної культури самому, пересвідчитися та упевнитися в тому, що світ групової динаміки – тобто спілкування, очікування і дружні стосунки між учасниками є захоплюючою подорожжю для розуму і душі [7, с. 94].

Ми переконані в тому, що тренінг з розвитку комунікативної культури лікарів, перш за все, зорієнтований на запитання та пошук. На відміну від традиційних, тренінгові форми навчання ініціалізують весь потенціал людини: рівень та обсяг її видів компетентностей, що мають місце у професійній діяльності (соціальна, соціально-психологічна, комунікативна, технологічна, продуктивно-результативна, прогностична, аналітико-синтетична, ситуативна, організаційна, емоційна та інтелектуальна), самостійність, здатність до прийняття рішень, до взаємодії тощо.

До особливостей тренінгів з розвитку комунікативної культури майбутніх лікарів слід віднести, перш за все, інтенсивність та емоційну нахисеність всього процесу навчання. Знання, отримані під час тренінгу не подаються у готовому вигляді, а стають продуктом активної діяльності самих учасників. У центрі уваги знаходиться самостійне навчання учасників та їхня інтенсивна комунікативна взаємодія. Відповідальність за результативність тренінгового процесу несуть однаковою мірою як ведучий, так і кожний учасник тренінгу.

На основі контент-аналізу вже існуючих професійно – орієнтованих тренінгів, у тому числі тренінгів з розвитку комунікативної культури, ми можемо спостерігати, що саме ці тренінги є актуальними та своєчасними для сучасних фахівців будь-якої галузі. Адже кожен сучасний фахівець прагне до вдосконалення своєї комунікативної культури.

Сьогодні значна увага приділяється інтерактивним технологіям, що використовуються із застосуванням навчальних комп'ютерних програм, які реалізують більш дієвий компетентнісний підхід до оволодіння комунікативною культурою в сучасному інформаційному просторі. Засобами реалізації зазначеного підходу слугують комплекси програмно-апаратних засобів (комп'ютер, мультимедійний проектор та сенсорна дошка), які забезпечують можливість організації навчально-пізнавальної діяльності шляхом інтерактивного навчання під час проведення таких тренінгів.

Спираючись на твердження Н. Тоцької, тренінг – це процес пізнання себе та інших, неформальне, невимушене, конструктивне спілкування; ефективна форма опанування знаннями; інструмент для формування умінь і навичок; форма розширення власного набутого досвіду; спеціальна технологія, що допомагає краще зрозуміти та усвідомити власний світ, зробити своє життя успішним; керівництво власними бажаннями та діями [6, с.5].

Під час реалізації результатів нашого дослідження, нами було встановлено, що у таких тренінгах для майбутніх лікарів необхідно створити неформальне, невимушене спілкування учасників тренінгу, яке відкриває тренінговій групі безліч варіантів розв'язання проблеми, сприяє розвитку групової динаміки, міжособистісних взаємин і норм у групі, заради якої вона зібралася або була сформована. Як правило,

учасники таких тренінгів в захваті від занять, тому що ці методи роблять процес пізнання цікавим та необтяжливим. На переконання нашого спостереження, наводимо думки К. Рудестама, що такі форми тренінгів, які спрямовані на підвищення рівня комунікативної культури, дарують можливість унікального спілкування, сприяє формуванню навичок співпраці, відкриттю нових перспектив. неформальне, невимушене, конструктивне спілкування; ефективна форма опанування знаннями; інструмент для формування умінь і навичок; форма розширення власного набутого досвіду; спеціальна технологія, що допомагає краще зрозуміти та усвідомити власний світ, зробити своє життя успішним; керівництво власними бажаннями та діями [7, с. 101-103].

Як стверджує Л. Барановська, зазвичай, люди краще ставляться до тих, хто не змагається, не суперечить, не конкурує з ними, і навпаки гірше до тих – кого сприймають як опонентів, супротивників. Для досягнення життєвого успіху доцільним є порозуміння, налагодження конструктивних взаємин з іншими. Для цього слід навчитися уважно слухати співрозмовників, сприймати їх доброзичливо, шукати в них позитивні риси, взаємодіяти та співпрацювати, а не змагатися з ними [1, с.34-36].

Саме тому, такі тренінги з розвитку комунікативної культури майбутніх лікарів дає не лише специфічні знання з окресленої проблематики, а й допомагає змінити неконструктивне ставлення до них людей на більш ефективну модель співробітництва.

Тренінг як і будь-яка інша організаційна форма навчання, підпорядкований певній меті. Метою проведення таких тренінгів можуть бути:

- інформування (про певні інфекційні захворювання) та набуття учасниками тренінгу нових професійних навичок та умінь;
- формування навичок співпраці, засад толерантності шляхом визначення межі власної терпимості та поваги до прав і свобод інших людей;
- формування навичок стратегічного мислення, аналізу, вибору і презентації інформації або проблематики;
- опанування новими технологіями в професійній діяльності, сфері;
- зменшення чогось небажаного (проявів моделей соціально неприйнятної поведінки, стилю неефективного спілкування, особливостей реагування тощо);
- зміна стереотипів, поглядів на проблему, процес навчання, аби усвідомити його переваги та зрозуміти, що він може надавати наснагу та задоволення;
- підвищення здатності учасників щодо позитивного ставлення як до себе так і до інших людей;
- пошук ефективних шляхів розв'язання поставлених проблем завдяки об'єднанню в тренінговій роботі спеціалістів, які мають

різний фах; представників різних відомств, які впливають на розв'язання цих проблем;

– активізація громадськості щодо розв'язання актуальних проблем здоров'я та ін.;

– розвиток асертивної поведінки.

Наведемо правила, яких має дотримуватися кожний учасник на тренінгу з розвитку комунікативної культури, які забезпечують сприятливу атмосферу для навчання студентів-медиків у тренінговій групі. Основні з них цінування часу, ввічливість, позитивність, розмова від свого імені, добровільна активність, конфіденційність, правила „стоп”, „піднята рука”, зворотний зв'язок. Ці правила приймаються на початку тренінгу всіма учасниками групи, і потрібні для того, щоб кожний міг: працювати в комфортних умовах; отримувати інформацію самому і не заважати отримувати інформацію іншим у зручній для кожного спосіб; висловлювати відверто, без побоювань свої думки; дозволити собі спонтанні, попередньо не зважені вислови, що наблизатиме тренінг до реального життя; бути впевненим, що надану ним інформацію використають тільки в інтересах учасників.

Після завершення нашого експериментального тренінгу „*Комунікативна культура – основа для успішної професійної самореалізації*”, звичайно, не всі його результати осмислюються учасниками одразу. Однак, повною мірою ефект тренінгу з'ясовуватиметься пізніше, коли учасники застосовуватимуть набуті знання та зміни в практиці, повсякденному реальному житті.

Під час тренінгу нами широко використовуються методи, які спрямовані на стимуляцію взаємодії учасників, які об'єднуються під назвою інтерактивні техніки і забезпечують взаємодію та власну активність учасників під час динамічного навчального процесу. Проведення тренінгу відбувається за чітко визначеною структурою. Типова структура, мета та завдання тренінгу разом слугують основою для складання плану його проведення.

Під час тренінгу неодмінно виникає багато побічних тем для обговорення, і кожна з них виявляється більш чи менш привабливою для учасників. Проте їх опрацювання слугуватиме іншим цілям. Тим часом термін заняття спливатиме, і обов'язкові питання можуть залишитися не розглянутими. Тож саме завчасно складений план допоможе дотримуватися обраної теми та дістатися бажаної мети.

Підсумувати викладену інформацію щодо того, як розуміти тренінг та його атрибути, можна так.

Зауважимо, що тренінг з розвитку комунікативної культури майбутніх лікарів – це група, яка допомагає стати кожному її учаснику більш компетентним;

процес, під час якого учасники вступають у взаємодію; процес, у центрі якого є проблема та її розуміння учасниками групи, а не компетентність ведучого щодо зазначеної проблеми;

навчання, під час якого активність учасників вища, ніж активність ведучого; навчання, яке дає учасникам задоволення, активізує їх, стимулює інтерес до пізнання; навчання, результат якого досягається у взаємодії всіх учасників тренінгу;

відкриття учасниками в собі нових можливостей, відчуття того, що вони знають та вміють більше, ніж до цих пір думали про себе;

можливість відкриття інших людей, навчання через взаємодію з ними, розуміння того, на що здатні люди, від яких раніше не очікувалося нічого цікавого; можливість у безпечних, з одного боку, трохи штучних, а з іншого – наближених до реальності умовах взаємодії з іншими людьми досягти бажаних змін.

Таким чином, як підтвердили результати нашого дослідження, після завершення циклу таких тренінгів, спрямованих на розвиток комунікативної культури майбутніх лікарів, значно зросла інтенсивність навчання студентів - медиків, результат якого досягається завдяки власній активній роботі учасників під час тренінгів.

Список використаної літератури

1. Барановська Л. В. Навчання студентів професійного спілкування / Л. В. Барановська. – Біла церква: Білоцерківський держ. ун-т, 2002. – 255с. **2. Дубравська Д. М.** Основи психології / Д. М. Дубравська. – Львів: Світ, 2001. – 280 с. **3. Костриця Н.** Формування українського професійного мовлення у студентів вищих навчальних закладів економічної освіти України: автореф. дис. канд. пед. наук. – К., 2002. – 16 с. **4. Леонтьев А. А.** Язык и речевая деятельность в общей и педагогической психологии / А. А. Леонтьев / Избранные психологические труды / Российская академия образования. Моск. психолого-соц. ин-т. – М., 2001. – 231 с. **5. Момот В.** Формування професійно зорієнтованого мовлення у студентів технікумів і коледжів технічного профілю: автореф. дис. канд. пед. наук 13.00.02 / Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. – Київ, 2003. – 20 с. **6. Тоцька Н.** Формування професійно зумовленого мовлення студентів технічних ВНЗ /з технологічних спеціальностей легкої промисловості/: автореф.дис... канд. пед. наук. – К., 2001. – 19 с. **7. Рудестам К.** Групповая психотерапия / К. Рудестам. – М., 1990. – 343 с. **8. Уваркіна О. В.** Професійно-педагогічна складова гуманітарної підготовки майбутніх лікарів / О. В. Уваркіна / Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. пр. – К.: Вид.центр КНЛУ, НМАУ. – 2002. –Вип. 19. – С. 161-164.

Юсеф Ю. В. Використання професійно-орієнтованих тренінгів у процесі підвищення рівня комунікативної культури майбутніх лікарів

У статті висвітлено особливості формування комунікативної культури майбутніх лікарів засобами професійно-орієнтованих

комунікативних тренінгів. Проаналізовано зміст, форми, методи, інтерактивні технології, які забезпечують ефективну роботу тренінгових груп з проблеми формування комунікативної культури для майбутніх лікарів у вищих медичних закладах.

Ключові слова: комунікативний тренінг, професійно-орієнтований тренінг, тренінгові групи, форми, методи, інтерактивні технології.

Юсеф Ю. В. Использование профессионально-ориентированных тренингов в процессе повышения уровня коммуникативной культуры будущих врачей

В статье освещены особенности формирования коммуникативной культуры будущих врачей средствами профессионально ориентированных коммуникативных тренингов. Проанализировано содержание, формы, методы, интерактивные технологии, которые обеспечивают эффективную работу тренинговых групп по проблеме формирования коммуникативной культуры для будущих врачей в высших медицинских учреждениях.

Ключевые слова: коммуникативный тренинг, профессионально-ориентированный тренинг, тренинговые группы, формы, методы, интерактивные технологии.

Youssef Y. V. Use Professionally-Oriented Training in the Increase Communicative Culture of Future Physicians

The article highlights the features of communicative culture of the future doctors means professionally oriented communication training. Analyzed the content, forms, methods, interactive technologies that provide effective work groups, training on the issue of communicative culture for future physicians of medical institutions

Key words: communication training, vocational-oriented training, group training, forms, methods, interactive technology.

Стаття надійшла до редакції 08.07.2013 р.

Прийнято до друку 27.09.2013 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Чернуха Н. М.